

Kazimierz Wenta

Jubileusz XX-lecia Tatrzańskich Sympozjów Naukowych pt. „Edukacja Jutra” (1994-2014)

Edukacja Humanistyczna nr 2 (29), 277-279

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jubileusz XX-lecia Tatrzańskich Sympozjów Naukowych pt. *Edukacja Jutra* (1994-2014)

W okresie od 23 do 25 czerwca 2014 roku odbywa się jubileuszowe Tatrzańskie Sympozjum Naukowe (TSN) pt. *Edukacja Jutra* w Zakopanem z udziałem gości zagranicznych oraz przedstawicieli kilkudziesięciu krajowych ośrodków naukowych. Wśród uczestników tego sympozjum od kilkunastu lat występują z przedmiotowymi referatami nauczyciele akademicy z Wyższej Szkoły Humanistycznej TWP w Szczecinie, m.in. prof. zw. dr hab. Franciszek Bereźnicki, prof. zw. dr hab. Kazimierz Wenta, dr Dorota Ciechanowska.

Inicjatorem i naukowym kreatorem wielorakich przedsięwzięć naukowo-badawczych oraz dydaktyczno-popularyzatorskich związanych z TSN jest prof. zw. dr hab. Kazimierz Denek, dr honoris causa uczelni krajowych i zagranicznych oraz przewodniczący sekcji dydaktyki ogólnej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Dlatego warto nawiązać, chociażby w postaci sygnałnych wypisów z Jego jubileuszowego tekstu poświęconego XX-leciu *Edukacji Jutra*¹, gdzie zarysowuje cele spotkań seminaryjnych, które od 2009 roku przekształciły się w sympozja, akcentuje rangę naukowych wielowątkowych dyskursów, zwraca uwagę na charakter tatrzańskich walorów poznawczych i psychiczno-zdrowotnych, jak również wyraża podziękowania recenzentom 42 monografii, w tym 4 anglojęzycznych, oraz imiennie plejadzie uczestników.

Celem Tatrzańskich Sympozjów Naukowych jest możliwość udzielenia odpowiedzi na fundamentalne pytania: *Co jest dla mnie ważne?, Do czego dążę?, Czy życie, które prowadzę, zmierza we właściwym kierunku?* Korespondują one z dynamicznym postępem w nauce i technice, który wbrew zapowiedziom i oczekiwaniom nie zapewnił ludzkości ani dobrobytu, ani spełnienia. Obecnie wielu ludzi traci coś najcenniejszego – poczucie własnej tożsamości. Czują się zawieszeni pomiędzy pewnością a niepewnością. Często za niegodne zaufania lub pozbawione prawdziwego autorytetu uznają te elementy funkcjonowania społeczeństwa, które tradycyjnie uznawane były za podstawowe. (...) TSN *Edukacja Jutra* przyświeca dewiza: *Veritas in omnibus quaerenda est*, czyli we wszystkim szukać prawdy. Opierają swe funkcjonowanie na takich zasadach, jak: *pozapolityczność; otwartość; futurystyczne, perspektywiczne, holistyczne* myślenie o edukacji, nauce i szkolnictwie wyższym; *podmiotowy, partnerski, demokratyczny i oparty na wzajemnym szacunku do siebie stosunek* wszystkich jego Uczestników. Powstałe w dyskursach kontrowersje staramy się rozwiązywać polubownie w oparciu o zasady: *bezstronności i neutralności*. (...) Wszystkim TSN *Edukacja Jutra* przyświecało poszukiwanie konstruktywnych rozwiązań problemu, który można sprowadzić do troski o pozytywne rozstrzygnięcie pytania: co zrobić, żeby kształcić i wychowywać na wszystkich poziomach edukacji narodowej: ciekawiej, łatwiej, lepiej, kreatywniej, mądrzej? Co czynić, aby proces ten był nowoczesny, szybszy, skuteczny, efektywny, a zdobyta w jego rezultacie wiedza, kompetencje i umiejętności zapewniały absolwentów twórczych, elastycznych, pomysłowych, zdolnych do podejmowania trafnych decyzji czyli przydatnych w realiach XXI wieku, stale wzrastających wyzwań społeczeństwa wiedzy i zmiennego rynku pracy w skali kraju i Unii Europejskiej?

¹ K. Denek, *XX lat Edukacji Jutra w scenarii urokliwych Tatr* (tekst nieopublikowany, poświęcony jubileuszowi sympozjum), Poznań, styczeń 2014.

Problematykę i tematykę TSN *Edukacja Jutra* dyktuje nam samo życie i chęć uchwycenia tego, co leży u źródeł wyraźnie dostrzegalnego i kulturowo i społecznie groźnego kryzysu w oświacie, nauce i szkolnictwie wyższym. Są one targane ciągłymi reformami i patologiami systemu edukacji narodowej. W oświacie, nauce i szkolnictwie wyższym coraz bardziej utwierdza się pogląd, że tradycyjne czynniki rozwoju (ziemia, zasoby kopalne, praca i pieniądz) ustępują miejsca *wiedzy*. Stąd kształtującą i rozwijającą się w XXI wieku pod dominującym wpływem cywilizację określa się *społeczeństwem wiedzy*, na którym oparta jest gospodarka. Pogląd ten znajduje odzwierciedlenie w dokumentach Komisji Edukacji krajów Unii Europejskiej. Stąd do najważniejszych wyzwań, przed którymi staje Polska, zalicza się edukację. Przypada jej rola jednego z głównych czynników rozwoju naszego kraju i systemowych w nim przemian. Zatem musi ona zająć w tym procesie czołowe miejsce. Bez niej niemożliwe jest dokonanie cywilizacyjnego skoku, żeby zbliżyć się do społeczeństw państw wysoko rozwiniętych. Żeby tego dokonać, trzeba przede wszystkim zmienić *paradygmat* systemu edukacji narodowej. Oznacza to odejście od *edukacji odtwórczej, liniowej, standardowej*, opartej o myślenie *konwergencyjne*, na rzecz tej, która zorientowana jest na humanizm i uniwersalne wartości oraz bazuje na rozwoju myślenia *dywergencyjnego* i uwzględnia paradygmat *błyskawicznie zmieniającego się świata*, zwraca uwagę na konieczność zdobywania umiejętności korzystania z zasobów wiedzy z *Internetu*. Dla młodych ludzi ważniejsza staje się umiejętność selekcji, identyfikacji nadawcy wiedzy, zwracanie uwagi na źródła i ocena ich wiarygodności, a nie obsługa urzędzeń czy sprzętu. Edukacji trzeba również przywrócić *charakter demokratyczny*. Skoro *decentralizacja i demokracja sprawdziły się we wszystkich dziedzinach życia, na pewno sprawdzą się w edukacji*. Zmiana interesującego nas tu paradygmatu wymaga też odejścia od edukacji centralistycznej do decentralizowanej, autonomicznej, publicznej, uspołecznionej, poddanej kontroli społecznej.

W dyskusji i opublikowanych monografiach jako owoc seminariów i sympozjów TSN zwracano również uwagę na to, że pod wpływem nacisków na szkołę nastąpiło wyraźne rozluźnienie dyscypliny, w czym pomogło obniżenie rangi wychowania, zrezygnowano z jednolitego ubioru uczniów, noszenia tarcz lub innych znaków wskazujących na przynależność uczniów do konkretnej szkoły. Preferuje się w mało przemyślanych treściach i formach *wychowanie do seksu* już od przedszkola. Czyni się wiele hałasu wokół *poziomu* (jakości) nauki w szkole i uczelni. Niestety, sporo jest w tym pozorowania.

Przedmiotem dociekań były także sprawy dotyczące aplikacji licznych sprawdzianów, konkursów, olimpiad, np. *testy* nie zawsze standaryzowane zdominowały polskie szkoły i uczelnie, mając niewiele wspólnego z weryfikowaniem wiedzy. Młodzież szkolna i studencka wypełnia je bez większego zrozumienia, na chybił trafił, z nadzieją na wskazanie prawidłowej odpowiedzi. Maturę także sprowadzono do jej hybrydy, stąd abiturienti coraz gorzej są przygotowani do podjęcia studiów i wykazują brak umiejętności uczenia się i samouctwa. Aby wyjść z tego marazmu, mówi się o konieczności powrotu do klasycznych wartości, metod i form kształcenia. Naganne jest unikanie wymagań ze strony nauczycieli, co powoduje u większości uczniów beztroskie lenistwo i niewyszukane *impresowanie*. Czy ten stan rzeczy zmieniają kuratorzy *inspektorzy jakości edukacji*? Zapewnie nie, jeżeli swą aktywność sprowadzą do respektowania w pracy szkoły przytaczanych z zagranicy *zdań-kluczy* w postaci:

radosna szkoła, szkoła bliżej ucznia, szkoła bez stresu. W rezultacie jakość edukacji ustępuje miejsca jej *bylejakości*, produkującej zadowolonych z siebie nieuków, zupełnie bezradnych w życiu.

Przedmiotem dyskursów TSN *Edukacja Jutra* była rodzina traktowana jako wartość, a prezentowane badania pokazują jej bogatą historię. Wiele uwagi poświęcono ukazaniu miejsca wartości rodziny w hierarchii wartości respondentów, a takie przedsięwzięcia badawcze pozwalają przewidywać funkcjonowanie kolejnych pokoleń i projektować obraz przyszłego społeczeństwa. Szczególny wzrost zainteresowania tego typu badaniami obserwujemy w okresach wielkich wydarzeń, tak zwanych okresach przełomów politycznych czy też historycznych, a dziś, jeśli wziąć pod uwagę postępujące procesy globalizacyjne, z takim przełomem mamy do czynienia.

O percepcji rodziny jako wartości świadczy przede wszystkim odniesienie do poszczególnych aspektów życia rodzinnego, takich jak: wartość małżeństwa, dziecka, pokolenia seniorów, postrzeganie ról małżeńskich i rodzicielskich, na które wskazują określone preferencje modelowe rodziny. Rozpatrywaniu modeli rodziny w ich perspektywie aksjologicznej dla ukazania pokoleniowych przemian w zakresie percepcji wartości rodziny poświęcona została np. praca dr Zofii Frączek pt. *Pokoleniowe przemiany społecznej świadomości wartości rodziny*. Treści w niej zawarte stanowią próbę dopełnienia obszaru badawczego rozwijającej się pedagogiki rodziny. Przedsięwzięto w niej różnorodne działania badawcze stanowiące realizację autorskiej koncepcji badawczej. Nie tylko przedstawiono miejsce wartości rodziny w hierarchii wartości poszczególnych grup badanych osób (młodzieży, rodziców i dziadków), ale przyjmując, że o percepcji wartości rodziny świadczy także odniesienie do rodziny biologicznej, rozpatrywano w przypadku młodzieży: odnajdywanie przez nią w rodzinie dla siebie autorytetów; jej odniesienie do norm i wartości przekazywanych przez rodzinę; rozwiązywanie przez nią w rodzinie trudnych dla siebie sytuacji życiowych; odniesienie do rodziny jako źródła wiedzy na temat życia; jej ocenę swoich relacji z rodzicami i atmosfery domu rodzinnego; troskę o rodzinę, o jej dobro oraz świadomość problemów współczesnej rodziny i możliwości ich eliminowania.

Reasumując można stwierdzić, że pokłosie Tatrzańskich Sympozjów Naukowych nt. *Edukacja Jutra* jest przeogromne i musi budzić uznanie oraz zaufanie względem wysuniętych tam problemów badawczych, ukazanych procedur dochodzenia do prawdy oraz stwierdzeń uogólniających i praktycznych wniosków. Przychylając się ku tezie, że nauka jest jedna, tylko rozczłonkowana wśród licznych dziedzin i dyscyplin naukowych, na kanwie dyskursów naukowych oraz opublikowanych tekstów można dostrzegać tam daleko idący sceptycyzm, wyważony redukcjonizm oraz nadrzędność humanistycznych wartości. Dlatego warto śledzić doniesienia z TSN *Edukacja Jutra* oraz zgłębiać wiedzę z zakresu nauk o szeroko rozumianym wychowaniu, w i dla edukacji.

Kazimierz Wenta